

Col·laborà en el «Diccionari de la Llengua Catalana» de mossèn Alcover i en el «Butlletí de l'Institut d'Estudis Catalans» per les quals publicacions redactà moltes papere-tes lexicogràfiques, fent així una rica aportació menorquina a la fixació i al redreçament de la nostra llengua literària moderna. Escriví en diverses publicacions insulars i de Mallorca, essent un dels principals animadors del periòdic «Llum Nova» (1912), l'intent menorquinista mes recíent fins avui, on es publicàren les normes ortogràfiques de l'Institut d'Estudis per primera vegada en aquesta illa. La seva obra de folklore menorquí «De la pagesia» premiada per l'Ateneu de Mahó l'any 1911 és una joia de la literatura menorquina i catalana.

Devers l'any 1912 es publicà a Mahó el periòdic menorquinista «La Roqueta» adreçat a despertar l'amor a la parla de la terra. L'any 1917 es suscita una polèmica dins el diari «La Voz de Menorca» sobre l'ortografia menorquina i s'inicia la publicació dels magnífics articles menorquistes de Joan Mir sota el pseudònim de «Joan Pagès», secundat per bon nombre d'ardits col·laboradors que començaren a fomentar l'ús del nostre idioma a la premsa i a la tribuna. L'any 1923 s'inicià el moviment «Nostra Parla» dins l'Ateneu de Mahó, que publicà durant un quant temps el «Butlletí de Nostra Parla» refermant-se els vincles de solidaritat amb les regions germanes.

L'any 1930 es suscità de nou la qüestió menorquinista que seguí els anys següents tot prenent un caire polític, davant la qüestió de les autonomies regionals, dividits els parers entre menorquistes regionalistes i catalanistes menorquins. Des de l'any 1927 es venia publicant a Mahó una «Pàgina menorquina» i a Ciutadella un «Full menorquí». Val a dir que gairebé totes les publicacions menorquines han prestat tothora acolliment i atenció a la qüestió de la parla vernàcula i que els escriptors me-

norquins contemporanis són quasi tots bilingües.

Serveixin aquestes ràpides notes d'esbós a un futur estudi o assaig del moviment menorquinista en l'esdevenidor.

M.

LA NOSTRA PARLA

En temps de la Dictadura, Catalunya sagnava; passava moments d'angoixa que cap català ha de deixar en oblit. El parlar amb el nostre llenguatge era un crim; qui exhibia la nostra ensenya, detingut i empresonat.

Jo era jovenet. Anava a col·legi i en les seves aules, petits que érem, també sentíem el pès feixuc de la Dictadura. Els mestres tenien rigurosament prohibit el deixar parlar el català tan bon punt entràvem al recint de l'escola. Aquests, tenien prou cura—puix els anava el pa de llurs fills—de fer complir aquesta disposició del dictador, i els nois que delinquien, els que incorrien en el greu pecat de parlar amb la llengua vernàcula, eren castigats a passar un parell d'hores de genolls a terra. Erem pocs,—i d'aquests n'hi havien que no sabíem ben bé perquè,—però ens disgustava allò, i... ho pagàvem car, ja que molts ren els dies que ens mostràvem els genolls tots morats i ens els miràvem enorgullits. Son pretencions? M'és igual; ho accepto.

No és la meva intenció donar a conèixer els sofriments de Catalunya en aquella època, puix que es necessiten llibres sencers per a explicar tants i tants epissodis, ni tampoc soc cap escriptor per a fer-ho. Per altra banda, molts de vosaltres ho sabeu tant o més bé que jo.

Catalunya com més sacrificada i com més injuriada, més amor vers ella varen sentir els seus fills.

Avui, companys (i per això he agafat la ploma), no és així. Avui tenim els Estatuts i aquelles llibertats que tant hem desitjat. Parlem i escrivim en català i la nostra parla és oficial. Per tant, tots nosaltres

tenim el deure d'intensificar-lo, llegint els nostres llibres i publicacions i escrivint-lo.

Es molt trist que un català no sàpiga escriure i en prou feines llegir la nostra parla, la dels nostres pares i germans. No ens poguéren ensenyar el català quan érem petits i qui volia aprendre'l es trobava amb nombroses dificultats, però el que hi portava vertader interès llegia molt i l'escrivia, practicant-lo ell mateix.

Ara és diferent. A l'escola, als infants se'ls ensenya amb llur parla i també se'ls hi dona classes de català. Hi han també nombroses escoles gratuïtes, d'aquest.

La nostra LLAR, al mateix temps que francès i anglès, ha obert un curset de català, ocasió desitjada per a portar a cap el que tant ens interessa. Vosaltres, els destacats, no podreu devallar, per a seguir el curset, però llegint i escrivint molt, hom apren força. Us ho dic per pròpia experiència.

Fa una pila d'anys (no futjo del que estic parlant), Catalunya era poderosa; comptava amb moltes i llunyanes terres. Prova d'això és que en la actualitat encara es parla el català en el Rosselló, Balears, València, encara que molt menys que en aquests a Còrsega i altres llocs... Quan els estrangers sentien parlar dels guerrers catalans, tremolaven...

Per culpa de mals governants i mals polítics, caiguérem de mal en pitjor. Avui tenim bons governants, però els hem d'ajudar, del contrari deixariem d'ésser catalans. Com fer-ho? Estimant tot el què és nostre practicant tothora la nostra parla, propagar tant com ens permetin els nostres coneixements, la cultura catalana i d'aquesta faisó farem de la terra on nasquérem, on ens varen donar aquesta dolça parla, de la nostra Catalunya, una Catalunya gran.

Tot bon català ha d'estimar també la nostra República, ja que ella, a l'ensem que nosaltres, és la guardiana de les nostres llibertats.

T. MARSILLACH

El què importa és tenir raó i després de tenir-ne, importa quasi tant saber defensar-la.—AZAÑA.

R E C O R D S

*N'he passat dues anyades
i d'altres en finch de passar,
sempre am la moxila a sobre
sempre am lo fusell al bras.
Catalunya, Catalunya
¡Que temps qu'et finch d'anyorar!*

PAGES

Cau de l'arbre la tremolosa i seca fulla; del cel, pàlid, fuig el sol abans d'hora i sembla que espera no tornar; de llevant espresenten humides boires, i una pluja petita, que ben prompte entela els vidres de l'estança, devalla lentament. La mar s'inquieta i les ones no fan més que gemegar... Orenetes que passen, camí d'ignost destins. Tota la natura està trista. El meu cor també n'està curull, de tristor. Perquè?

Quants records em portes, oh Tardor!

Vens tú, i l'anyorança de ma terra s'em fa més forta. Fa tan temps que no l'he vista!

Veig la masia enfonsada dins de la vall tranquila de la serra, lluny del poble, amb els arbres gegants del voltant de la casa, les velles oliveres, el camp tot daurat i el xiprer que solitari s'aixeca al costat del portal. Quina sensació extranya sentia al contemplar-lo, tan alt, tan magestuós quan brandava suaument deixant-se emportar pel vent ple de caricies.

Recordo aquells paratges coberts de verdor a tot temps, on brilla la llum del sol viva i pura, els cimals de les orgulloses muntanyes on hi nia l'àguila i només es sent la remor de l'aigua que murmura.

Em portes records de ma infantesa; de quan la mare em vetllava el son; de quan l'avi, amb la seva barretina morada, em contava rondalles prop de la llar, rondalles, que si volguéssiu, encara les podria contar.

Recordo també els meus únics companys d'aquell lloc: en Lleal, que va néixer el mateix dia que jo, els vedellets, les vaques, les gallinas, els coloms...

Recordo quan vailet corria pels cingles, per la ribera i pels prats empaitant els cabrits, seguit del ca que saltava i brincava tan ple d'alegria com el meu esperit infantil.

Recordo després la fira del poble, les sardanes, les festes i els envelats! Quanta gent que hi havia! Les llums i els focs de colors m'extasiaven! Veia la vida meravellosa, plena de joia, bonica, i sense tristor...

I també no et puc mai oblidar, a tu, Nuri. Fresca i riallera et vaig conèixer; fresca i riallera per mí sempre seràs. Quina sensació quan per primer cop vaig sentir el contacte de la teva ma al compàs de la dansa que ens anava emportant. ¡Quantes coses em deien els teus ulls blaus com el nostre cel! Veig encara les teves trenes, el teu cabell, que com l'espiga de blat em ple juny, n'estot ros, ta carona sonrogida, els teus llavis coralins... Ets una perla fina guarnida d'or i argent.

Tot se'm presenta entre filagarces de boira blanca, acompanyat dels cants plens de melangia que em fan venir llàgrimes als ulls.

¿Com vols que no plori, com vols que no t'anyori, Catalunya, si al teu escalf he viscut la meva vida de tendre infantó, si allí he passat ma juvenesa, si allí hi tinc els meus amors?

El càntic tètric de la tramuntana que açota els finestrals m'ha desvetllat del somni dolç del meu passat. Els negres núvols que apaguen la claror de la lluna que en la nit vagavieja, apaguen també la llum de la meva visió.

Quan marxi d'aquesta illeta m'en portaré també records, records de vosaltres germans de parla, que amb amor ens acolliu; perquè també enteneu d'anyorances; perquè també sabeu estimar.

Ja sé que no voleu que els nostres cors sentin fred. Per això heu procurat fer-nos viure hores de la nostra terra—que també és vostre!—per això aquí sento els cants populars del meu poble i tots saltem units al compàs de la nostra dansa. Tot m'embriaga de sentiment.

Més no! No plorem en les nostres recordances, que passarà la Tardor, i les tempestes, i vindrà la calma plàcida, tornaran a brotar de la vella soca noves fulles, i el sol brillarà amb més força. Tornaran aquells jorns d'alegria!

JORDI CARLES

Mahó, a setembre del 1938.

Catalunya i la llibertad són una mateixa cosa. On viu la llibertad, allí és la meva pátria.—COMPANYS.

PROPOSIT I CONSIDERACIONS

*Dolça Catalunya
pàtria del meu cor
quan de tu s'allunya
d'enyorança es mor*

Aquestes paraules que dintre el cor de cada català desperten un desig, fan vibrar un anhel, posen en tensió les fibres més íntimes, de cadascú, enyorant la pàtria amada, aquestes paraules que cada català absent té grabades en el més profund de la seva ànima, recobren en l'actualitat tota la seva veracitat i tot el simbolisme històric del gran poeta que les pronuncià durant l'èxode de la seva vida, Mossèn Jacint Verdaguer.

Un estol de catalans d'aquests que estimen la seva terra avans que tot i per damunt de tot, heus-els aquí Menorca complint el deure sagrat i inel-ludible de servir al govern de la República.

Però malgrat aquest allunyament de la nostra terra, no per això l'hem oblidat; una petita munió d'ells sentint l'ànsia de cooperar en l'obra de Catalunya, hem treballat constantment complint un deure patriòtic, en assoliment d'un propòsit: Agermanar, unir espiritualment Menorca amb Catalunya; demostrar a la noble illa menorquina que Catalunya està identificada amb ella. Que Catalunya s'identifica amb tots els pobles germans que igual que ella estimin la llibertat i la cultura. Catalunya està al costat de tots aquells pobles que estimin el progrés, el treball, la pau...

I això, aquí Menorca, va pel camí d'ésser aconseguit. Nosaltres volem dir ben alt a tots els menorquins, que no ens guia cap consideració de superioritat ni cap ànsia d'influir damunt d'ells perquè creguin després que volem ésser uns mestres. No. Nosaltres solament volem fer-los fugir la idea de que Catalunya, els catalans, odien els pobles que no pensen com nosaltres. Volem que vegin en nosaltres a un amic, a un company o a un germà si cal que ni els odia, ni els desprecia, ni els humilia, sinó que ben al contrari, demostrar-los-hi que els estimem, que ens sentim agermanats amb ells, que l'esperit que anima als

El nostre plebiscit

(Del magazine popular, CATALANS)

Fou un veritable encert el del Comissariat de Propaganda de la Generalitat de Catalunya en plasmar en un sobri escut català la consigna de S. E. el President Lluís Companys: «Per Catalunya». Tot just llançada obtingué un franc èxit entre tots els estaments del nostre poble que la llueixen amb marcadíssim goig. La consigna presidencial s'ha imposat i en posar a darrer terme els distintius de partits, Catalunya es mostra unànime i fosa en un sol pensament.

—Què pensa el poble català?—ens demanava fa pocs dies un periodista belga. Nosaltres l'invitàrem a donar un tomb pels nostres carrers i ens limitàrem a fer-li observar el gran nombre d'ensenyes del Comissariat dutes orgullosament damunt el pit dels ciutadans.

—I què vol dir aquesta profusió de distintius?—Nosaltres li'n mostràrem un i li llegírem: «Per Catalunya». Tots aquests milers de ciutadans que ostenten l'ensena barrada demostren la seva fe en Catalunya i en els seus destins.

«Per Catalunya» no és una simple frase llançada en el Palau de Belles Arts pel President Companys. El mot d'ordre implica l'obligació de treballar per Catalunya i de defensar els seus postulats consubstancials. Cada ciutadà que llueix l'ensena del nostre Comissariat de Propaganda declara en alta veu la seva fe en els principis lliberals i democràtics.

—Veig moltíssims escuts,—remarcava el periodista—. Això, tanmateix, té tota la vàlua d'un plebiscit!

---

catalans és la unió cultural i espiritual i no la separació; la unió d'ànima i cor, i no el menyspreu.

Quan tot això ho hàgim assolit, quan els menorquins vegin en nosaltres que solament ens deixem guiar per la nostra sinceritat i pel que ens dicta el nostre cor, serà aleshores quan el dia que partim d'aquesta illa no ho farem com un hoste desagrat, sinó que ho farem tal com volem i desitgem: amb els braços estesos i el cor obert, donant-los una forta abraçada i no dient-los-hi un sec adéu, sinó un cordial: a reveure, poble germà!

JOAN GARRIGA

Catalunya, una i eterna en el temps i en l'espai. Heus ací el nostre amor, i el que mou totes les fibres de la nostra ànima.—COMPANYS.

Documental del mes

CAMPIONAT D'ESCACS

Acabada la primera tanda i després d'un lapse de temps destinat a revisar i arranjar la puntuació per mor d'haver deixat de prendre-hi part elements que en l'endemig han passat destinats a posicions allunyades de la Plassa, començarà tot d'una la segona amb els companys que a continuació s'esmenten i que punten actualment com s'indica: Puig, 14; Mir 12; Cerverà, 8; Sans, 6; Gesa, 2; Pla, 2; i Roca, 2.

FUTBOL

El dia 6 de l'actual tingué lloc, en el camp d'esports del Menorca, el segon dels dos encontres concertats entre les seleccions Mallorquina i Catalana, el primer dels quals finalitzà amb l'empat a zero gols. L'empenta de la davantera mallorquina donà la victòria a la seva selecció, que guanyà per tres gols a cap. No obstant, el resultat no reflexa pas el que fou el partit puix les forces d'ambdós bàndols son bastant iguals. Remarquem la forta pressió que la nostra selecció imposà durant bona estona de la segona part, no assolint-se cap resultat efectiu per la manca de xutadors i una actuació força brillant de Pascual, porter dels mallorquins. Del nostre equip cal destacar la tasca de Rubio, Rulló i Rabassa.

El partit fou dur i es registraren certes intervencions no molt pròpies del caràcter amistós de l'encontre, sobretot per part de l'equip mallorquí. Pel demés, res a consignar. A l'efectuar l'entrega de la copa es donaren diversos visques i hures al Secretariat Antifeixista Mallorquí, a la nostra Llar i a la República.

Esperem no serà l'última a efectuar entre ambdues seleccions.

FESTA DE L'ONZE DE SETEMBRE

Si bé modestament, es porta a terme en el nostre local, un senzill acte dedicat a commemorar aquesta diada tant significativa dins la història de Catalunya.

Començà a les 11 del matí; el programa consistia en un selecte concert i en la lectura de treballs sobre la diada i recitació de poesies adients a l'acte. El President Jaume Puig posà

de manifest el que representava actualment, pels catalans, aquesta festa nostrada i després de recordar la gesta heròica del 1714, demanà, posats els ulls i el pensament en l'esdevenidor de Catalunya i d'Espanya, de fer més ferm el propòsit d'aguantar la lluita fins el final. El company Lluís Núñez, al seu torn, recità el «Fossar de les Moreres» i ho feu d'una manera admirable. Una emoció pregonna regnava dins la sala i el propi rapsoda en restà prèss puix visiblement emocionat seguí la tragèdia del vell Jordi talment com si l'estés vivint. I ho feu reviure als oients i al crit de «A fora!» Al Fossar de les Moreres no s'hi enterra cap traïdor!! que impetuós s'elevà fendint l'aire per tots costats, fou correspost amb llargs aplaudiments mentre algú mostrava els ulls mullats per l'emoció.

En l'interval de dues peces de concert, Francesc Seguí prou conegut en les fileres del Orfeó Mahonès, s'oferí espontàniament per a recitar una poesia, efectuant-ho amb «La patria de mis sueños». Josep Cardona, finalitzà la part literària amb el recitat del vers: «Pobra Pàtria!», lema: Catalunya, d'ell mateix. Ambdós foren força aplaudits.

L'acte acabà executant l'orquestra els himnes de Catalunya i de la República.

Abans de posar punt final a aquesta petita ressenya volem donar les gràcies a D. Alfons Useletí, que coneix admirablement bé Catalunya, per la seva amabilitat, accedint a un prec nostre, d'oferir-nos un recull històric de la pàtria nostrada, per a llegir-lo en l'acte, fent constar públicament que si no vàrem poguer efectuar-ho fou ben bé per causes de força major. Restí palès el nostre agraïment.

Pel demés, estem satisfets, dins la senzillesa de la festa, del seu desenvolupament.

CORRESPONENT

Temps enrera es va rebre en la nostra Llar una afectuosa lletra de J. Tarragó S., Secretari de l'Ateneu Popular de Mataró, saludant-nos particularment i en nom de l'esmentat Ateneu, fent extensiva dita salutació al poble menorquí i premsa antifeixista. Corresponem amb goig a dita salutació, i complim el seu desig posant-ho de manifest en les presents ratlles.

Catalunya es manté en els deures i en els drets de l'Estatut i sabrà complir-lo i sabrà guardar-lo.—(Companys).